ਵਿਦਿਆ ਦੇਵੀ

ਬਨਾਮ.

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2020 ਦੇ 60-61)

08 ਜਨਵਰੀ, 2020

[ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-ਕਲਾ 31, 136, 142 ਅਤੇ 300 ਏ-ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੇ 1967-68 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਾਦੌਨ-ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ-ਸੜਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 1975 ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ-2004 ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਨੇ 'ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ - ਮਨਜ਼ੂਰ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ 1967-68 ਵਿੱਚ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ-ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ 1967 ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ (ਹਾਲਾਂਕਿ 1978 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ. 31 ਦੁਆਰਾ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਯੂ/ਆਰਟੀਕਲ 300 ਏ-ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1967 ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਯੂ/ਆਰਟਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। 136 ਅਤੇ 142, ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਡੀ. ਟੀ. ਡੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 07.07.15 ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ, ਵਿਆਜ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਮਡ ਐਕਵਾਇਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ -

ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 10 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ-ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1,00,0000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894-ਸੰਵਿਧਾਨ (44ਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1978-ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

ਸਿਧਾਂਤ/ਸਿਧਾਂਤ - ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 1967-68 ਵਿੱਚ ਨਾਦੌਨ-ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ - ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਤਿਵਾਦੀ12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਹੜੱਪਣ ਲਈ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ- ਕਲਾ.136,142 ਅਤੇ 226-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ (ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧਵਾ) ਨੂੰ 1967-68 ਵਿੱਚ ਨਾਦੌਨ-ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2010 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ-ਰਾਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲਈ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਆਯੋਜਿਤ: 1.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1967 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 31 ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 31 ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 10.1 ਅਤੇ 10].2][755- ਜੀ-ਐਚ; 756-ਸੀ]

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਬੋਧ ਗੋਪਾਲ ਬੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1954 ਐਸ. ਸੀ. 92: [1954] ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 587; ਕੇ. ਟੀ. ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2011) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2011] 13 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 636 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਤੁਕਾਰਾਮ ਕਾਨਾ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ. ਐਮ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ. (2013) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 353: [2012] 13 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 29; ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਡੈਰੀਅਸ ਸ਼ਾਪੁਰ ਚੇਨਾਈ (2005) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 627: [2005] 3 ਵਾਧੂ. ਐੱਸਸੀਆਰ 388; ਐੱਨ. ਪਦਮੰਮਾ ਬਨਾਮ ਐੱਸ. ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੈੱਡੀ (2008) 15 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 517: [2008] 9 ਐੱਸਸੀਆਰ 535; ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਟੈੱਕ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਓਰਸ. U.P. ਦਾ ਰਾਜ & ਓਰਸ. (2011) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 354: [2012] 12 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 191; ਜਿਲੂਭਾਈ ਨਾਨਭਾਈ ਖਚਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1995) ਸਪ. 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 596: [1994] 1 ਪੂਰਕ. ਐਸਸੀਆਰ 807-ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

1.2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 1967 ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 10.3-10.5][756- ਐੱਫ-ਜੀ; 758-ਏ]

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (2011) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 404: [2011] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 211; ਪੀ. ਐਸ. ਸਦਾਸ਼ਿਵਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (1975) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 152: [1975] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 356-ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

1.3 ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੜੱਪਣ ਲਈ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਠੋਸ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10.6,10].7][758- ਡੀ-ਜੀ]

1.4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਜੋ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 1967 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਇੰਨੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਤੇ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੰਦਰਭ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨਾਖ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 07.07.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ (ਭਾਵ. 2011 ਦਾ ਲੈਂਡ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 1 ਆਰਬੀਟੀ ਨੰਬਰ 01/13) ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਲਟੀਅਮ, ਵਿਆਜ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਮਡ ਐਕਵਾਇਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 10 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 2016 ਦਾ ਆਰ. ਐੱਫ. ਏ. ਨੰਬਰ 35 ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11.09.13 ਅਤੇ 13.05.14 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 11,13-14][759- ਈ-ਐੱਫ; 760-ਬੀ-ਡੀ]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(1954) ਐਸਸੀਆਰ 587	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.1
[2012] 13 ਐਸਸੀਆਰ 29	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.1
[2011] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 636	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.1
[2005] 3 ਪੁਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 388	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.2
[2008] 9 ਐਸਸੀਆਰ 535	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.2
[2012] 12 ਐਸਸੀਆਰ	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.2
[1994] 1 ਪੂਰਕ. ਐਸਸੀਆਰ 807	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.2
[2011] 14 ਐਸਸੀਆਰ 211	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.5
[1975] 2 ਐਸਸੀਆਰ 356	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10.5

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2020 ਦੇ 60-61.

ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 11.09.2013 ਤੋਂ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰ. 2010-ਬੀ ਦਾ 1736 ਅਤੇ 13.05.2014 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2014 ਵਿੱਚ 50.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਧਿਕਾ ਗੌਤਮ, ਐਡ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਏ. ਏ. ਜੀ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਿਜ, ਸਮਰਥ ਖੰਨਾ, ਐਡ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.
ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੁਣ ਲਗਭਗ 80 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ 3.34 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਤਾ/ਖਟੂਨੀ ਨੰ. 105 ਮਿੰਟ/127, ਖਸਰਾ ਨੰ. 70 ਟੀਕਾ ਜਲਾਰੀ ਭੱਦਿਰੈਨ, ਮੌਜਾ ਜਲਾਰੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਨਾਦੌਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ. ਹਮੀਪੁਰ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼।

2. ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੇ 1967-68 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੜਕ ਨਾਦੌਨ-ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੜਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ।
ਸੜਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ 1975 ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਈ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

4. ਸਾਲ 2004 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਇਸੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਸੀ. ਡਬਲਿਊ. ਪੀ. ਨੰਬਰ. 1192 2004 ਨੂੰ 'ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23.04.2007 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ 2004 ਦੀ ਸੀਡਬਲਿਊਪੀ ਨੰਬਰ. 1192 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

5. ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ 2010 ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸੀ ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਨੰ. 2010 ਦਾ 1736 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ 1967-68 ਵਿੱਚ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; ਜਾਂ, ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 1967-68 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੜਕ, ਨਾਦੌਨ-ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਪਿਛਲੇ 42 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ 1967-68, ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ" ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ 2008 ਵਿੱਚ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਨਾਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੜਕ 1967-68 ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ 1975 ਤੋਂ ਧਾਤੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 11.09.2013 ਦੇ ਵਿਵਾਦਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਤ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 11.09.2013 ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 13.05.2014 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 11.09.2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 13.05.2014 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

10. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

10.1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1967 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 31 ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

ਆਰਟੀਕਲ 31 ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

[1]ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਬੋਧ ਗੋਪਾਲ ਬੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1954 ਐਸ. ਸੀ. 9

10.2. ਸੰਵਿਧਾਨ (ਚਾਲੀਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1978 ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਆਰਟੀਕਲ 300 ਏ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 300 ਏ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।3

ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।
ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਡੈਰੀਅਸ ਸ਼ਾਪੁਰ ਚੇਨਈ 4 ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈਃ

"6. ... ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 300-ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ "ਉੱਘੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ" ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਐੱਨ ਪਦਮੰਮਾ ਬਨਾਮ ਐੱਸ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੈੱਡੀ 5 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਃ

"21. ਜੇਕਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 300-ਏ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 300-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

2 ਤੁਕਾਰਾਮ ਕਾਨਾ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐੱਮ. ਆਈ. ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 1 ਐਸਸੀਸੀ 353.
3 ਕੇ. ਟੀ. ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2011) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 1.
4 (2005) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 627.
5 (2008) 15 ਐਸਸੀਸੀ 517.

ਦਿੱਲੀ ਏਅਰਟੈੱਕ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ[6], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀਃ

"30. ਹਰੇਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜੈਫਰਸਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।

ਜੌਹਨ ਐਡਮਜ਼ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ, "ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।" ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੀਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਿਲੂਭਾਈ ਨਾਨਭਾਈ ਖਾਚਰਵ ਵਿੱਚ। ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, 7 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ "48. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਰਟੀਕਲ 300-ਏ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੰਚਿਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ ਆਰਟੀਕਲ 300-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

10.3. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 1967 ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

10.4. ਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ "ਜ਼ੁਬਾਨੀ" ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

6 (2011) 9 ਐਸਸੀਸੀ 354.
7 (1995) ਸਪ. 1 ਐਸਸੀਸੀ 596.

10.5. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਤੁਕਾਰਾਮ ਕਾਨਾ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ.[8] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਮੰਗ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੁਤਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਨਾਹ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ, ਸਿਹਤ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਪਹਿਲੂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

10.6. ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 42 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ "ਉਲਟ" ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਤਿਵਾਦੀ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੜੱਪਣ ਲਈ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10.7. ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਠੋਸ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਇੰਨੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਕਰੇਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ[9]

8. (2013) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 353.
9. ਪੀ. ਐਸ. ਸਦਾਸ਼ਿਵਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (1975) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 152.

ਤੁਕਾਰਾਮ ਕਾਨਾ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ. ਐੱਮ. ਆਈ. ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ[10] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ "ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ, ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਜਾਂ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜਾਂ ਮੰਗ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਜੋ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਵਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 1967 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਇੰਨੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਅਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 136 ਅਤੇ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

12. ਰਾਜ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2004 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰ.1192 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਰਾਜ ਨੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਦੇਸ਼

[10] (2013) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 353.

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 07.07.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। (2011 ਦਾ ਲੈਂਡ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 1 ਆਰਬੀਟੀ ਨੰਬਰ 01/13) ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਲਟੀਅਮ, ਵਿਆਜ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਡੀਮਡ ਐਕਵਾਇਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 10 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਨਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 2016 ਦਾ ਆਰ. ਐੱਫ. ਏ. ਨੰਬਰ 35 ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 8 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1,00,0000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 11.09.2013 ਅਤੇ 13.05.2014 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler